

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра садівництва ім. проф. В. Л. Симиренка

ЗАТВЕРДЖЕНО
Факультет Агробіологічний
“18” червня 2026 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

«АМПЕЛОГРАФІЯ ТА СЕЛЕКЦІЯ ВІНОГРАДУ»

Галузь знань Н Сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна медицина
Спеціальність Н1 «Агрономія»
Освітня програма Садівництво, плодоовочівництво та виноградарство
Факультет Агробіологічний
Розробники: Юрій АНДРУСИК, доцент кафедри садівництва ім. проф.
В.Л. Симиренка, кандидат с.-г. наук, доцент

Київ – 2026 р.

Опис навчальної дисципліни Ампелографія та селекція винограду

Курс надає можливість оволодіти теоретичними і практичними основами ампелографії та селекції винограду щодо: методології опису та ідентифікації сортів винограду та підщеп з використанням дискрепторів OIV; знання морфологічних, біологічних та виробничих властивостей столових і технічних сортів поширених в Україні та основних виноградних регіонах світу; основ генетичних досліджень з розробки нових стійких до хвороб та шкідників сортів та підщеп винограду.

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	<i>Магістр</i>	
Спеціальність	<i>НІ «Агрономія»</i>	
Освітня програма	<i>Садівництво, плодоовочівництво та виноградарство</i>	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	<i>Вибіркова</i>	
Загальна кількість годин	<i>150</i>	
Кількість кредитів ECTS	<i>5</i>	
Кількість змістових модулів	<i>2</i>	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	<i>—</i>	
Форма контролю	<i>Екзамен</i>	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм здобуття вищої освіти		
	Форма здобуття вищої освіти	
	денна	заочна
Курс (рік підготовки)	<i>2</i>	<i>—</i>
Семестр	<i>3</i>	<i>—</i>
Лекційні заняття	<i>20 год.</i>	<i>—</i>
Практичні, семінарські заняття	<i>20 год.</i>	<i>—</i>
Лабораторні заняття	<i>—</i>	<i>—</i>
Самостійна робота	<i>110 год.</i>	<i>—</i>
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми здобуття вищої освіти	<i>4 год.</i>	<i>—</i>

1. Мета, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Мета – полягає у оволодінні теоретичними і практичними основами ампелографії та селекції винограду щодо: методології опису та ідентифікації сортів винограду та підщеп з використанням дискрепторів OIV; знання біологічних та виробничих властивостей столових і технічних сортів, що ростуть на виноградниках України та в основних виноградних регіонах світу; основ генетичних досліджень з розробки нових стійких до хвороб та шкідників сортів та підщеп винограду.

Завдання – розвинути у студентів магістратури спроможність виявляти, формулювати й пояснювати проблеми, характерні для галузі ампелографії та пропонувати й послідовно інтерпретувати рішення для їх подолання.

Перелік навчальних дисциплін, які передують вивченню «Ампелографії та селекції винограду» Прогнозування розвитку та стале виробництво садовини, Органічне плодівництво та виноградарство

Набуття компетентностей:

інтегральна компетентність (ІК):

Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у сфері садівництва та виноградарства під час здійснення професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій, які характеризуються комплексністю та невизначеністю умов;

загальні компетентності (ЗК):

ЗК 4. Здатність розробляти та управляти проектами;

спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК 4. Здатність використовувати результати наукових досліджень для забезпечення розвитку садівництва та виноградарства, розробляти наукові основи інтенсивних технологій вирощування плодів, овочів і винограду.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН10. Здійснювати консультування та експертизу з питань інноваційних технологій у плодоовочівництві та виноградарстві.

ПРН12. Впроваджувати елементи новітніх технологій вирощування малопоширених плодових та овочевих культур з адаптацією їх до конкретних умов культивування і органічних технологій.

2. Програма та структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин														
	денна форма							заочна форма							
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі						
			л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.		
Модуль 1. Загальна ампелографія та систематика винограду															
Тема 1. Сучасна класифікація родів і видів винограду	1	15	2	2			55	–	–	–	–	–	–	–	
Тема 2. Ампелографія як наука	2	15	2	2				–	–	–	–	–	–	–	–
Тема 3. Схема ампелографічного опису сортів	3	15	2	2				–	–	–	–	–	–	–	–
Тема 4. Сортовивчення і сортовипробування винограду	4	15	2	2				–	–	–	–	–	–	–	–
Тема 5. Районування сортів і спеціалізація виноградарства	5	15	2	2				–	–	–	–	–	–	–	–
Модуль 1. Підсумкове тестування	5	–	–	–		–		–	–	–	–	–	–	–	–
Разом за модулем 1		75	10	10			55	–	–	–	–	–	–	–	
Модуль 2. Спеціальна ампелографія та селекція винограду															
Тема 6. Сортовий фонд столового винограду світу	9	15	2	2			55	–	–	–	–	–	–	–	
Тема 7. Найпоширеніші технічні сорти винограду	10	15	2	2				–	–	–	–	–	–	–	–
Тема 8. Еволюція сортименту винограду в Україні	11	15	2	2				–	–	–	–	–	–	–	–
Тема 9. Завдання і методи селекційної роботи у виноградарстві	12	15	2	2				–	–	–	–	–	–	–	–
Тема 10. Селекція підщеп винограду	13	15	2	2				–	–	–	–	–	–	–	–
Модуль 2. Підсумкове тестування	15	6	–	–		–		–	–	–	–	–	–	–	–
Разом за модулем 2		75	10	10			55	–	–	–	–	–	–	–	
Усього годин		150	20	20			110	–	–	–	–	–	–	–	

3. Теми лекцій

	Назва теми	Кількість годин
1.	Сучасна класифікація родів і видів винограду	2
2.	Ампелографія як наука	2
3.	Схема ампелографічного опису сортів	2
4.	Сортовивчення і сортовипробування винограду	2

5.	Районування сортів і спеціалізація виноградарства	2
6.	Сортовий фонд столового винограду світу	2
7.	Найпоширеніші технічні сорти винограду	2
8.	Еволюція сортименту винограду в Україні	2
9.	Завдання і методи селекційної роботи у виноградарстві	2
10.	Селекція підщеп винограду	2

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Морфологічні ознаки та ботанічна характеристика представників родини Vitis L., що використовуються у селекції, з декоративною метою тощо	2
2.	Схема ампелографічного опису сортів винограду. Дискрептори OIV	2
3.	Морфологічні ознаки листка, зеленого і визрілого пагона винограду за системою дискрепторів OIV	2
4.	Морфологічні ознаки генеративних органів винограду	2
5.	Вивчення морфологічних ознак підщепних сортів винограду	2
6.	Апробація, масова і клонова селекція на виноградниках	2
7.	Методи покращення сортименту винограду	2
8.	Агробіологічна характеристика сортів винограду	2
9.	Методика органолептичної оцінки столових сортів винограду	2
10.	Технологічна характеристика сортів винограду	2

5. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Ботанічний опис морфологічних ознак органів виноградної рослини двох сортів винограду (1 столовий сорт і 1 технічний)	55
2	Ботанічний опис морфологічних ознак органів виноградної рослини (2 сортів філоксеростійких підщеп)	55
	Всього	110

6. Методи та засоби діагностики результатів навчання:

Засобами діагностики результатів навчання є:

- усне або письмове опитування;
- захист практичних робіт виконаних на реальних об'єктах (колекційний виноградник, шкілка винограду) за індивідуальними завданнями;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- модульне тестування; екзамен; співбесіда.

7. Методи навчання:

Для забезпечення вивчення змісту навчальної дисципліни «Виноградарство» передбачено такі методи навчання:

- метод перевернутого класу, змішаного навчання;
- метод гейміфікованого навчання
- метод практико-орієнтованого навчання (практичні заняття, які проводяться на винограднику у навчальній лабораторії «Плодоовочевий сад»);
- кейс-метод (розбір кейсів крафтових та індустріальних виноробень);
- наочний метод (метод ілюстрацій, метод демонстрацій) - у процесі вивчення дисципліни передбачається використання наочних матеріалів, проведення окремих практичних занять на винограднику в навчальній лабораторії «Плодоовочевий сад»;
- відеометод (дистанційні, мультимедійні заняття тощо) супроводження лекцій слайдами та фрагментами навчальних фільмів;
- робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, рецензування, складання реферату);
- самостійна робота (виконання завдань, підготовка до лекцій та практичних робіт, підготовка до тестування);
- метод навчання через дослідження (індивідуальна науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти з написання реферату).

8. Оцінювання результатів навчання.

Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національну оцінку згідно чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України»

8.1. Розподіл балів за видами навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання
<i>Модуль 1. Загальна ампелографія та систематика винограду</i>		
Практична робота 1. Морфологічні ознаки та ботанічна характеристика представників родини <i>Vitis L.</i> , що використовуються у селекції, з декоративною метою тощо	ПРН10. Здійснювати консультування та експертизу з питань інноваційних технологій у виноградарстві. Зокрема: визначати та аналізувати найновіші інноваційні технології, що застосовуються у виноградарстві, включаючи методи селекції. Знати географічне поширення та характеристику найважливіших родів родини виноградарних. Оцінювати ефективність впровадження конкретних інноваційних рішень для різних виробничих умов та масштабів господарств. Розробляти рекомендації та надавати кваліфіковані консультації щодо вибору сортів і поліпшення сортового складу, адаптації та інтеграції інноваційних технологій у виробничий процес. Володіти навичками комунікації для ефективної взаємодії з виробниками, інвесторами та іншими зацікавленими сторонами, представляючи складну інформацію у доступній формі.	8
Практична робота 2. Схема ампелографічного опису сортів винограду. Дискрептори OIV		8
Практична робота 3. Морфологічні ознаки листка, зеленого і визрілого пагона винограду за системою дискрепторів OIV		8
Практична робота 4. Морфологічні ознаки генеративних органів винограду		8
Практична робота 5. Вивчення морфологічних ознак підщепних сортів винограду		8
Самостійна робота 1. Ботанічний опис морфологічних ознак органів виноградної рослини двох сортів винограду	20	
Модульна контрольна робота 1.	40	
Всього за модулем 1		100

Модуль 2. Спеціальна ампелографія та селекція винограду		
Практична робота 6. Апробація, масова і клонова селекція на виноградниках	ПРН12. Впроваджувати елементи новітніх технологій вирощування малопоширених плодових та овочевих культур з адаптацією їх до конкретних умов культивування і органічних технологій. У тому числі ідентифікувати та обґрунтовувати потенціал малопоширених плодових та овочевих культур для регіональних агроєкосистем та ринків збуту. Аналізувати та оцінювати специфічні вимоги малопоширених культур до умов вирощування (грунт, клімат, волога, освітлення) та визначати оптимальні технологічні підходи. Розробляти та впроваджувати органічні технології вирощування, забезпечуючи екологічну чистоту продукції та сталість агровиробництва. Проводити моніторинг та аналіз результатів впровадження новітніх технологій, вносити корективи для оптимізації процесів та підвищення ефективності.	8
Практична робота 7. Методи покращення сортименту винограду		8
Практична робота 8. Агробіологічна характеристика сортів винограду		8
Практична робота 9. Методика органолептичної оцінки столових сортів винограду		8
Практична робота 10. Технологічна характеристика сортів винограду		8
Самостійна робота 2. Ботанічний опис морфологічних ознак органів виноградної рослини на прикладі підщепних сортів		20
Модульна контрольна робота 2.		40
Всього за модулем 2		100
Навчальна робота		$(M1 + M2)/2 * 0,7 \leq 70$
Екзамен/залік		30
Всього за курс		$(\text{Навчальна робота} + \text{екзамен}) \leq 100$

8.2. Шкала оцінювання знань здобувача вищої освіти

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка за національною системою (екзамени/заліки)
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

8.3. Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перекладання	Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перекладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
Політика щодо академічної доброчесності	Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Курсові роботи, реферати повинні мати коректні текстові посилання на використану літературу
Політика щодо відвідування	Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в он-лайн формі за погодженням із деканом факультету)

9. Навчально-методичне забезпечення:

1. електронний навчальний курс навчальної дисципліни (на навчальному порталі НУБіП України eLearn – <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=5125>)
2. Методика проведення експертизи сортів рослин групи плодових, ягідних, горіхоплідних та винограду на відмінність, однорідність і стабільність. Київ: Міністерство аграрної політики та продовольства України, Український інститут експертизи сортів рослин, 2022. 1308 с. URL: <https://sops.gov.ua/uploads/page/metodiki/2022-05-13.pdf> [дата звернення: 11.06.2026].
3. Атлас морфологічних ознак сортів винограду Vitis L. (доповнення до Методики проведення експертизи сортів винограду (Vitis L.) на відмінність, однорідність і стабільність) / Укр. інститут експертизи сортів рослин ; підгот.: С. О. Ткачик та ін. Київ ; Вінниця : Нілан, 2017. 48 с. URL: <https://ukragroexpert.com.ua/uploads/page/5b0517fda514b.pdf> (дата звернення: 11.06.2026).
4. OIV descriptor list for grape varieties and Vitis species. 2nd Edition. URL: <https://www.oiv.int/public/medias/2274/code-2e-edition-finale.pdf> [дата звернення: 11.06.2026].
5. Державний реєстр сортів рослин придатних для поширення в Україні / Міністерство аграрної політики та продовольства України: офіційний вебпортал. URL: <https://minagro.gov.ua/ye-roslynyystvo/reiestry-u-sferi-nasinyystva-rozsadnyystva-ta-okhorony-prav-na-sorty-roslyn> [дата звернення: 11.06.2026].
6. Реєстр суб'єктів насінництва та розсадництва / Міністерство аграрної політики та продовольства України: офіційний вебпортал. URL: <https://minagro.gov.ua/ye-roslynyystvo/reiestry-u-sferi-nasinyystva-rozsadnyystva-ta-okhorony-prav-na-sorty-roslyn> [дата звернення: 11.06.2026].
7. European Vitis Database: online database. URL: <http://www.eu-vitis.de> [дата звернення: 20.06.2026].
8. Vitis International Variety Catalogue (VIVC): internet platform. URL: <http://www.vivc.de> [дата звернення: 11.06.2026].

10. Рекомендовані джерела інформації

1. Andrusyk Y. Y., Vasylenko O. S., Onischenko V. H., Havryliuk O. S. Thousand-year history of northern viticulture in Ukraine: challenges and opportunities. *Acta Hort.* 2025. Vol. 1418. P. 19–26. DOI: 10.17660/ActaHortic.2025.1418.3
2. Vasylenko O., Kondratenko T., Havryliuk O. et al. The study of the productivity potential of grape varieties according to the indicators of functional activity of leaves. *Potravinarstvo Slovak Journal of Food Sciences*. 2021. Vol. 15. P. 639–647. DOI: 10.5219/1638
3. Оніщенко В. Г. Визначення морозостійкості столових сортів або підбір сортів для північного виноградарства. *Садівництво та Овочівництво. Технології та Інновації*. 2026. № 1 (48). С. 78–80.
4. Оніщенко В. Г. Сорти винограду, придатні для вирощування в умовах Лівобережного Полісся. *Напої. Т.І*. 2023. № 1 (95). С. 46–48.
5. Гель І.М. Систематика, ампелографія та селекція винограду. Львів: 2015. 90 с.

6. Гель І. М. Практикум з виноградарства. Для студентів спеціальності 201 «Агрономія» / І. М. Гель. Виправл. і доповн. Тернопіль, 2024. 262 с.
7. Біолого-екологічні особливості винограду : навчальний посібник / А. В. Дробітько, Є. С. Ткачова, Н. В. Маркова та ін. Миколаїв : МНАУ, 2020. 307 с.
8. Янченко А. Є. Віднайдена історія вина в Україні. Харків : Віват, 2024. 336 с.
9. Клімов С. Нерозказана історія українського виноробства. Київ : Видавництво Ukraïner, 2023. 280 с.
10. Виноробна промисловість: традиції та інновації. Вітчизняний та світовий досвід : наук.-допом. бібліогр. покажч. за 2019–2000 рр. / упоряд. О. В. Олабоді ; НУХТ, НТБ. Київ, 2019. 182 с. URL: <https://dspace.nuft.edu.ua/server/api/core/bitstreams/9c2e043c-f70a-42d1-90ed-0eb651b88958/content> (дата звернення: 11.06.2026).
11. Grapevine Breeding Programs for the Wine Industry / Woodhead Publishing Series in Food Science, Technology and Nutrition. Woodhead Publishing, 2015. URL: <https://doi.org/10.1016/B978-1-78242-075-0.01001-2> [дата звернення: 20.06.2026].
12. Grapevine in a Changing Environment / ed. by H. Gerós, M. M. Chaves, H. M. Gil, S. Delrot. Wiley, 2015. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/book/10.1002/9781118735985> [дата звернення: 20.06.2026].
13. Marín D. et al. Challenges of viticulture adaptation to global change: Tackling the issue from the roots. *Australian Journal of Grape and Wine Research*. 2021. Vol. 27, No. 1. P. 8–25. URL: <https://doi.org/10.1111/AJGW.12463> [дата звернення: 20.06.2026].
14. Chitwood D. H. The shapes of wine and table grape leaves: An ampelometric study inspired by the methods of Pierre Galet. *Plants, People, Planet*. 2021. No. 3. P. 155–170. URL: <https://doi.org/10.1002/ppp3.10157> [дата звернення: 20.06.2026].
15. A Review of Ampelometry: Morphometric Characterization of the Grape (*Vitis* spp.) Leaf / P. Bodor-Pesti, D. Taranyi, T. Deák, D. Á. Nyitrai Sárdy, Z. Varga. *Plants*. 2023. Vol. 12, No. 3. P. 452. URL: <https://doi.org/10.3390/plants12030452> [дата звернення: 20.06.2026].
16. Markus Keller. The Science of Grapevines. Third Edition. Academic Press, 2020. 554 р.
17. Виноградарство: навч. посіб. / І. О. Іщенко, Е. І. Хреновськов, Ю. О. Савчук. Одеса: Астропринт, 2020. 348 с.
18. Організаційні і технологічні прийоми культивування винограду: практ. посіб. / А. В. Штірбу. Київ: ІА ІНФОІНДУСТРІЯ, 2019. 144 с.
19. ДСТУ 2301–93. Виноградарство. Терміни та визначення. [Чинний від 1995–01–01]. Київ: Держстандарт України, 1994. 30 с.
20. Національний науковий центр «Інститут виноградарства і виноробства імені В. Є. Таїрова» НААН України (включно з науковим збірником «Виноградарство і виноробство»): офіційний сайт. URL: <https://www.tairov.org.ua/> [дата звернення: 11.06.2026].
21. Український інститут експертизи сортів рослин (УІЕСР): офіційний сайт. URL: <https://sops.gov.ua> [дата звернення: 11.06.2026].

22. American Society for Enology and Viticulture (including American Journal of Enology and Viticulture): official website. URL: <http://www.asev.org> [дата звернення: 11.06.2026].
23. International Society for Horticultural Science (including Acta Horticulturae): official website. URL: <http://www.ishs.org> [дата звернення: 11.06.2026].
24. University of California, Department of Viticulture and Enology at UC Davis: website. URL: <https://wineserver.ucdavis.edu/#/> [дата звернення: 11.06.2026].
25. Washington State University. Viticulture and Enology Extension: website. URL: <https://wine.wsu.edu/extension/grapes-vineyards> [дата звернення: 11.06.2026].
26. VITIS-VEA - a scientific literature database in English in the field of viticulture. URL: <https://www.vitis-vea.de/> [дата звернення: 11.06.2026].
27. French Network of Grapevine Repositories: online database. URL: https://bioweb.supagro.inra.fr/collections_vigne/Home.php [дата звернення: 11.06.2026].
28. Grape Genome Browser. URL: <http://www.genoscope.cns.fr/externe/GenomeBrowser/Vitis> [дата звернення: 11.06.2026].
29. International Grape Genome Program: website. URL: <https://www6.inra.fr/iggp> [дата звернення: 11.06.2026].
30. Ампелографічний словник (Glossary of ampelographic terms). URL: <https://www.plantgrape.fr/en/help/glossary-ampelographic> [дата звернення: 11.06.2026].